DISPUTATIO PHILOSOPHICA V.

Continens

QUÆSTIONUM PHYSICARUM, ſive PHYSIOLOGICARUM,

Quintam

DE

ANIMA MUNDI.

QUAM

FAVENTE DEO,

SUB PRÆSIDIO

Viri Clariſſimi,

D. RUARDI ANDALA,

A. L. M. Phil. & S.S. Theol. Doctoris

& Profeſſoris Ordinarii,

in Privato Auditorio defendet

GUILIELMUS ROELL, H. A. F.

Franequera Friſius.

A. D. 20. Nov. MDCCXX. hora duodecima.

FRANEQUERÆ,

Excudit HENRICUS HALMA, Illuſtr. Friſiæ Ordd. atque Eorundem Academiæ Typograph. Ordinar. MDCCXX.

DISPUTATIO PHILOSOPHICA V.

Continens

QUÆSTIONUM PHYSICARUM,

ſive

PHYSIOLOGICARUM,

Quintam

D E

ANIMA MUNDI.

PLurimorum & graviſſimorum errorum fons fuit confuſio animæ & corporis. Hinc orta eſt opinio de triplice anima, ſive quod *animam* conceperint ut *genus*, cujus ſpecies ſint *anima rationalis*, *ſenſitiva* & *vegetativa*; ac ſi *anima* diceret genericam quandam naturam, quæ pro varia differentia conſtitutiva eſſet vel *rationalis*, vel *ſenſitiva*, vel *vegetativa*; cum anima *rationalis*, cogitans, mens, toto genere & natura diſtinguatur à vi corporea *vege-*

tativa & *ſenſitiva.* In eodem confuſionis luto hærent, qui brutis tribuunt ſenſum cum perceptione, nec tamen ſubſtantiam intelligentem, cogitantem, à corpore diſtinctam. Errores Anthropomorphitarum ex eodem fonte manarunt, nec non plurimorum gentilium, qui ideam Dei habentes, ſed ad eam non recte attendentes, perverſis ſubjectis, & quidem corporeis, Divinas Perfectiones attribuerunt, & Solem, Lunam, Stellas, defunctos homines &c. pro diis habuerunt. Pythagorei, Platonici, & Stoici, qui *Animam* quandam *mundi* ſtatuerunt, eamque vel pro Deo habuerunt, vel Deum ut mundo corporeo inſertum, & per totam rerum naturam pertinentem & diffuſum, conceperunt, graviſſime etiam heic hallucinati ſunt, nec Deum ut Spiritum & mentem Perfectiſſimam ab ejus opere, à mundo corporeo & extenſo, recte diſtinxerunt, ſed cum eo confuderunt. Quod abunde patebit ex iis, quæ hac Diſputatione de eorum *Anima Mundi* proferre propoſueramus.

II. Pervulgata admodum eſt & nota Pythagoreorum, Platonicorum, Stoicorum, aliorumque opinio de *Anima mundi.* Licet autem Apologiæ pro vera & ſaniore Philoſophia Diſſert. 2. de *Spinoſo Stoiciſmo Spinoziſmi fonte* agentes, quædam ex Stoicis huc pertinentia citaverimus, hæc tamen paulo ſpecialius & fuſius heic exponere, & deinceps breviter confutare lubet. *Plutarchus* de Placitis Philoſophorum Lib. 2. Cap. 3. inquirit; Εἰ ἔμψυχος ὁ κόσμος; *An mundus ſit animatus?* Οἱ μὲν ἄλλοι (ſcribit) πάντες ἔμψυχον τὸν κόσμον καὶ προνοίᾳ διοικούμενον. Δημόκριτος δὲ καὶ Ἐπίκουρος καὶ ὅσοι τὰ ἄτομα εἰσηγοῦνται, καὶ τὸ κενὸν, οὔτε ἔμψυχον, οὔτε προνοίᾳ διοικεῖσθαι, φύσει δέ τινι ἀλόγῳ. Ἀριστοτέλης οὔτ᾽ ἔμψυχον ὅλον δι᾽ ὅλων, οὔτε μὴν αἰσθητικὸν, οὔτ᾽ λογικὸν, οὔτ᾽ νοερὸν, οὔτε προνοίᾳ διοικούμενον. τὰ μὲν

γὰρ

γὰρ ἐράνια τέτων ἁπάντων κοινωνεῖν· σφαίρας γὰρ περιέχειν ἐμψύχες ἢ ζωτικάς. τὰ δὲ περίγεια μηδενὸς ἀυτῶν· τῆς δ᾽ εὐταξίας κατὰ συμβεβηκὸς, ὐ προηγεμένως μετέχειν. *Ceteri omnes animantem eſſe, & providentia regi mundum. Democritus, Epicurus, & quotquot corpuſculorum & inanis ſunt auctores, neque animatum eſſe, neque providentia regi, ſed natura quadam rationis experte. Ariſtoteles neque animatum totum undequaque, nec vero ſenſibilem, nec rationis compotem vel intellectus, nec providentia gubernari. Nam cæleſtia omnium horum eſſe conſortia: quod ſphæris ambiantur animatis & vitalibus. At terræ finitima nullius eorum. Decentem vero compoſitionem caſu, non primigenie obtinere.*

III. Speciatim de *Pythagora* ſcribit *Cicero* Lib. I. de Nat. D. §. 27. *Pythagoras cenſuit, animum eſſe per naturam rerum omnem intentum, & commeantem, ex quo noſtri animi carperentur.* Hinc *Laërtius* in Vita *Pythagoræ* ſcribit §. 28. Εἶναι δὲ τὴν ψυχὴν ἀπόσπασμα αἰθέρος, ἢ τε θερμε ἢ τε ψυχρε, τῷ συμμετέχειν ψυχρε αἰθέρος. *Animam vero avulſionem ætheris eſſe, & calidi & frigidi, eo quod ſit particeps frigidi ætheris. Pythagoræ* ſententiam eodem modo propoſuit *Minucius Felix* in Octavio Cap. 19. §. 7. *Et Pythagoræ Deus eſt animus, per univerſam rerum naturam commeans, & intentus: ex quo etiam animalium omnium vita capiatur.* Sic & *Lactantius* de falſa Sapientia Lib. I. Cap. 5. §. 17. *Pythagoras ita definivit, quid eſſet Deus: Animus, qui per univerſas mundi partes, omnemque naturam commeans atque diffuſus; ex quo omnia, quæ naſcuntur, animalia vitam capiunt.* De origine animarum noſtrarum hæc habet *Cicero* de Senectute §. 77. 78. *Sed credo, Deos immortales ſparſiſſe animos in corpora humana, ut eſſent, qui terras tuerentur, quique cæleſtium ordinem contemplantes, imitarentur eum*

vitæ modo, atque conſtantia. nec me ſolum ratio, ac diſputatio impulit, ut ita crederem; ſed nobilitas etiam ſummorum Philoſophorum & auctoritas. Audiebam Pythagoram, Pythagoreoſque, incolas pæne noſtros, qui eſſent Italici Philoſophi quondam nominati, nunquam dubitaſſe, quin ex univerſa mente Divina delibatos animos haberemus.

IV. *Plato* quoque in *Timæo Animam mundi* agnovit, quam tamen ab ipſo Deo diſtinxiſſe videtur, ut opus ab opifice. *Diogenes Laërtius* Lib. 3. de *Platone* §. 71. κόσμον τε εἶναι ἕνα γεννητὸν, ἐπειδὴ καὶ αἰσθητός ἐστιν ὑπὸ Θεοῦ κατεσκευασμένος. ἔμψυχόν τε εἶναι, διὰ τὸ κρεῖττον εἶναι τοῦ ἀψύχου τὸ ἔμψυχον. *Mundum unum eſſe genitum, nam & ſenſibilis eſt à Deo conditus; animatumque eſſe, quod præſtantius ſit quod animatum eſt, quam quod caret anima. Statim etiam eum appellat* δημιούργημα τοῦ βελτίστου αἰτίου, *opificium optimæ cauſæ.* Pauca etiam verba proferam ex *Ciceronis* fragmento de *univerſo*, ſive Platonis *Timæo*, à Cicerone tranſlato. §. 3. *Quocirca intelligentiam in animo, animum concluſit in corpore. Sic ratus eſt opus illud effectum eſſe pulcerrimum. Quam ob cauſam non eſt cunctandum profiteri, ſi modo inveſtigari aliquid conjectura poteſt, hunc mundum animal eſſe, idque intelligens, & divina providentia conſtitutum...... cujus ergo omne animal quaſi particula quædam eſt, ſive in ſingulis ſive in diverſo genere cernatur, ejus ſimilem mundum eſſe dicamus..... Quod enim pulcerrimum in rerum natura intelligi poteſt, & quod ex omni parte abſolutiſſimum eſt, cum Deus ſimilem mundum efficere vellet, animal unum adſpectabile, in quo omnia animalia continerentur, effecit.* Et §. 6. *Animum autem ut in ejus medio collocavit, ita per totum tetendit: deinde eum circumdedit corpore & veſtivit extrinſecus; cæloque ſolivago, & volubili, & in orbem incitato complexus eſt, quod ſecum ipſum propter virtutem facile eſſe poſ-*

ſet,

ſet, nec deſideraret alterum; ſatis ſibi ipſum notum & familiare. Sic Deus ille æternus hunc perfecte beatum Deum procreavit.

V. Hic autem *ſordeſcere* incipit oratio *Platonis.* Quare merito ſcripſit *Minucius Felix* Cap. 19. §. 16. *Platoni apertior de Deo, & rebus ipſis, & nominibus oratio eſt: & quæ tota eſſet cæleſtis, niſi perſuaſionis civilis nonnunquam admixtione ſordeſceret.* Et *Cicero* Lib. 1. de Nat. D. §. 30. *Jam de Platonis inconſtantia longum eſt dicere; qui in Timæo, patrem hujus mundi nominari neget poſſe; in legum autem libris, quid ſit omnino Deus anquiri oportere non cenſeat.... Idem & in Timæo dicit, & in legibus, & mundum Deum eſſe, & cælum, & aſtra, & terram, & animos, & eos, quos majorum inſtitutis accepimus: quæ & per ſe ſunt falſa perſpicue, & inter ſe vehementer repugnantia.*

VI. Obſcura talia & imperceptibilia fere ibidem addit *ipſe Plato* in *Timæo* apud *Ciceronem*, §.7. præmittens, *Sed nos multa inconſiderate, ac temere dicimus.* Conſiderentur ſequentia; *Deus autem & ortu, & virtute antiquiorem genuit animum, eumque ut dominum, atque imperantem, obedienti præfecit corpori, idque molitus tali quodam eſt modo. Ex materia, quæ individua eſt, & quæ ſemper unius modi, ſuique ſimilis, & ex ea, quæ corporibus dividua gignitur, tertium materiæ genus ex duobus in medium admiſcuit, quod eſſet ejuſdem naturæ, & quod alterius: idque interjecit inter individuum, atque id, quod dividuum eſſet in corpore. Ea cum tria ſumſiſſet, unam in ſpeciem temperarit: naturamque illam, quam alterius diximus, vel cum eadem conjunxit, fugientem, & ejus copulationis alienam, permiſcens cum materia, cum ex tribus effeciſſet unum, id ipſum in ea, quæ decuit, membra partitus eſt. Jam partes ſingulas ex eodem, & ex altero, & ex ma-*

ex materia temperavit. Fuit autem talis illa partitio. Sed hæc ibi videatur; eſt enim imperceptibilis.

VII. Quia tamen Plato *Animam* hanc *mundi* ut opificium à Deo opifice diſtinxit, videntur hæc placuiſſe *Boëthio* de Conſolatione Philoſophiæ Lib. 3, Metro 9.

Tu cuncta ſuperno
Ducis ab exemplo: pulcrum pulcerrimus ipſe
Mundum mente gerens, ſimilique imagine formans,
Perfectaſque jubens perfectum abſolvere partes,
Tu numeris elementa ligas, ut frigora flammis,
Arida conveniant liquidis; ne purior ignis
Evolet, aut merſas deducant pondera terras.
Tu triplicis mediam naturæ cuncta moventem
Connectens animam per conſona membra reſolvis.
Quæ cum ſecta duos motum glomeravit in orbeis,
In ſemet reditura meat, mentemque profundam
Circuit, & ſimili convertit imagine cælum.
Tu cauſas animas paribus, vitaſque minores
Provehis, & levibus ſublimeis curribus aptans
In cælum terramque ſeris: quas lege benigna
Ad te converſas reduci facis igne reverti.

Quomodo hunc *Boëthii* locum, ſimulque *Animam mundi*, explicet Eruditiſſimus *Chauvin*, in Lexico ejus Philoſophico videat, cui volupe eſt, Lector; nos quædam etiam ex Stoicis de *Anima mundi* proferemus.

VIII. Stoici Deum huic mundo immerſerunt, opificem cum ſuo opificio ſive cum mundo confuderunt, & *mundum* corporeum pro *corpore Dei*, *Animam* mundi pro *anima* & ſpiritu *Dei*, ſive pro ipſo Deo, quin ſingulas mundi portiones pro totidem Dei particulis habuerunt. *Sextus Empiricus* Libr. 3. Pyrrhoniarum

rum Hypotypôſεων Cap. 24. varias circa Deum opiniones recenſens, ſcribit, Στωικοὶ δὲ, πνεῦμα, διῆκον δὲ καὶ διὰ τῶν ειδεχθῶν. *Stoici autem, ſpiritum pervadentem etiam per illa à quorum adſpectu quis abhorreat.* Sic *Seneca* de Beneficiis Lib. 4. Cap. 7. *Quid aliud eſt natura, quam Deus, & Divina ratio, toti mundo & partibus ejus inſerta?* Poſtea; *Quocunque te flexeris, ibi illum videbis occurrentem tibi. nihil ab illo vacat: opus ſuum ipſe implet. Ergo nihil agis ingratiſſime mortalium, qui te negas Deo debere, ſed naturæ; quia nec natura ſine Deo eſt, nec Deus ſine natura, ſed idem eſt utrumque, nec diſtat.* Et in Præfat. Quæſt. Nat. *Quid eſt Deus? Mens univerſi. Quid eſt Deus? Quod vides totum, & quod non vides totum.... Quid ergo intereſt inter naturam Dei & noſtram? noſtri melior pars, animus eſt; in illo, nulla pars extra animum; totus ratio eſt.* Rurſus Quæſt. Nat. Lib. 2. Cap. 45. *Vis illum naturam vocare? non peccabis. Eſt enim, ex quo nata ſunt omnia, cujus ſpiritu vivimus. Vis illum vocare mundum? non falleris. Ipſe enim eſt, totum quod vides, totus ſuis partibus inditus, & ſe ſuſtinens vi ſua.* Sic Epiſt. 65. *univerſa ex materia & ex Deo conſtant;.... Quem in hoc mundo locum Deus obtinet, hunc in homine animus: quod eſt illic materia, id nobis corpus eſt.* Et Epiſt. 92. *Totum hoc, quo continemur, & unum eſt, & Deus. Et ſocii ejus ſumus & membra.*

IX. *Auguſtinus* ſcribit de Civitate Dei Lib. 7. Cap. 6. *Varro de Naturali Theologia præloquens dicit,* DEUM *ſe arbitrari* ANIMAM MUNDI.... *& ipſum mundum eſſe Deum.* Addit, *Sed ſicut hominem ſapientem, cum ſit ex corpore & animo, tamen ab animo dici ſapientem; ita mundum Deum dici ab animo, cum ſit ex animo & corpore.* Sed *Varro* ipſe à Cicerone ita de Stoicis diſſerens introducitur Lib. 1. Academ. Quæſt. §. 24. *De*

natura autem ita dicebant, ut eam dividerent in res duas; ut altera eſſet efficiens, altera autem quaſi huic ſe præbens, ea, quæ efficeretur aliquid. In eo, quod efficeret, vim eſſe cenſebant; in eo autem, quod efficeretur, materiam quandam: in utroque tamen utrumque. neque enim materiam ipſam cohærere potuiſſe, ſi nulla vi contineretur, neque vim ſine aliqua materia. Nihil eſt enim, quod non alicubi eſſe cogatur. Et §. 28. 29. *Partes autem eſſe mundi, omnia, quæ inſint in eo, quæ natura ſentiente teneantur: in qua ratio perfecta inſit, quæ ſit eadem ſempiterna. Nihil enim valentius eſſe, à quo intereat, quam vim* ANIMUM *eſſe dicunt mundi, eandemque eſſe mentem, ſapientiamque perfectam; quem Deum appellant, omniumque rerum, quæ ſunt ei ſubjectæ, quaſi prudentiam quandam, procurantem cæleſtia maxime, deinde in terris ea, quæ pertinent ad homines: quam interdum neceſſitatem appellant;* &c.

X. *Balbus* autem Stoicus ſic apud *Ciceronem* Lib. 2. de Nat. D. §. 21. ex *Zenone* brevius & preſſe, quæ ab ipſo dilatantur, diſſerit; *Quod ratione utitur, id melius eſt, quam id, quod ratione non utitur. Nihil autem mundo melius. ratione igitur mundus utitur. Similiter effici poteſt, ſapientem eſſe mundum: ſimiliter, beatum; ſimiliter, æternum. Omnia enim hæc meliora ſunt quam ea, quæ ſunt his carentia: nec mundo quicquam melius: ex quo efficitur, eſſe mundum Deum. Idemque hoc modo:* (quæ erit nova argumentatio,) *Nullius ſenſu carentis pars aliqua poteſt eſſe ſentiens. Mundi autem partes ſentientes ſunt: non igitur caret ſenſu mundus. Pergit idem,* & *urget anguſtius*, nim. Zeno; *Nihil, quod animi, quodque rationis eſt expers, id generare ex ſe poteſt animantem, compotemque rationis. Mundus autem generat animantes, compoteſque rationis.* Quæ in ſeqq. fuſius exſequitur, concludens §. 47. *Ita efficitur, animantem, ſenſus, mentis,*

ationis mundum eſſe compotem. qua ratione, Deum eſſe nundum, concluditur.

XI. Hinc abunde liquet, quod hæc *Anima mundi* onſideretur à plurimis ut *informans*, quod tanto corpori inſerta vaſtiſſimum animal perficiat, & tot diverſarum naturarum partes ut unius animalis membra ſociabili nexu copulet & connectat; licet quibuſdam videatur eſſe tantum *aſſiſtens*, quæ tanquam univerſale principium ratione quadam omnia moveat & dirigat, tanquam ἄνεμος, *ventus*; unde vox *animus*.

XII. Notandum denique, ipſos concepiſſe *Animam mundi* ut quaquaverſus extenſam, capacem motus, per totam rerum naturam commeantem & pertinentem; inſtar *aquæ*, *aëris*, & *ignis* liquidam; τὸ πνεῦμα, dixit *Zeno*, διῆκον δι᾽ ὅλȣ τȣ͂ κόσμȣ. Sic *Balbus* apud *Ciceronem* Lib. 2. de Nat. D. §. 57. dicit, *Zenonem* definire *naturam*, quod ſit *ignis artificioſus ad gignendum progrediens via*. Addit §. 58. quod & *natura* dicatur ab eodem *Zenone artifex*, *conſultrix & provida utilitatum, opportunitatumque omnium*. Hæc ei eſt *Mens mundi*, quæ *ob eam cauſam vel prudentia, vel providentia appellari recte poſſit, (Græce enim* πρόνοια *dicitur,) hæc potiſſimum providet, & in his maxime eſt occupata, primum ut mundus quam aptiſſimus ſit ad permanendum; deinde ut nulla re egeat; maxime autem ut in eo eximia pulcritudo ſit, atque omnis ornatus*. Stoici nempe omnem vim & vitam mundi in *igne* ponebant. Hunc *Laërtius* in Zenone πῦρ τεχνικὸν *ignem artificialem* dicit, & explicat, ὅπερ ἐςὶ, πνεῦμα πυροειδὲς ϗ τεχνοειδὲς, *quod ſit ſpiritus ignis & artis ſimilitudinem præ ſe ferens*. Sic *Heraclitus* Deum definivit, περιοδικὸν πῦρ ἀΐδιον, *ambientem* ſive *circulantem ignem æternum*.

XIII. Hinc intelligi poſſunt, quæ de *Anima*

mundi habet Poëtarum Princeps Æneid. Lib. 6. V. 724.

Principio cælum, ac terras, campoſque liquentes,
Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque aſtra
Spiritus intus alit, totamque infuſa per artus
Mens agitat molem, & magno ſe corpore miſcet.
Inde hominum pecudumque genus, vitæque volantum,
Et quæ marmoreo fert monſtra ſub æquore pontus.
Igneus eſt ollis vigor, & cæleſtis origo
Seminibus: quantum non noxia corpora tardant,
Terrenique hebetant artus, moribundaque membra.

Carolus Ruæus, Soc. Jeſu, qui Virgilium in uſum Delphini edidit, exiſtimat in Diſſ. ad h. l. Virgilium *Platoni* (*temperationem* quandam ſtatuenti, ex *qua mundi Animam formaverat Deus*, & ex *reliquiis* ejus *ſingulares animas viventium*;) heic potius adhæſiſſe, quam *Pythagoræ*, qui ex Deo, mundi Anima, *decerptas* finxit *vitas hominum & pecudum*. Quod tamen Virgilius hanc *Animam Mundi* pro Deo ipſo habuerit cum Pythagoreis & Stoicis, patet ſatis ex Lib. 4. Georg. V. 220.

His quidam ſignis, atque hæc exempla ſecuti,
Eſſe apibus partem Divinæ mentis, & hauſtus
Ætherios dixere: Deum namque ire per omnes
Terraſque tractuſque maris cælumque profundum.
Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum,
Quemque ſibi tenues naſcentem arceſſere vitas.
Scilicet huc reddi deinde, ac reſoluta referri
Omnia; nec morti eſſe locum; ſed viva volare
Sideris in numerum, atque alto ſuccedere cælo.

Servius ad eum locum *Pythagoræ* opinionem ſic explicat; *omnia animalia ex quatuor elementis & Divino ſpi-*

ritu conſtare manifeſtum eſt. Trahunt enim à terra carnem, ab aqua humorem, ab aëre anhelitum, ab igne fervorem, à Divino ſpiritu ingenium; quod quia eſt in apibus, ſicut in hominibus, (namque metuunt, cupiunt, dolent, gaudent; quæ probantur ex his quæ faciunt: dimicant enim, colligunt flores, prævident pluvias,) fateamur neceſſe eſt, etiam apes partem habere divinitatis.

XIV. Pythagorei, Platonici & Stoici, *Animam mundi* ſtatuentes, finxerunt totum hoc univerſum, ſic & *tellurem* eſſe *animal*, quod *inſpirando* & *exſpirando* efficeret *fluxum* & *refluxum maris*; atque hanc eſſe cauſam *æſtus maris*. Hinc *Pomponius Mela* de ſitu orbis Lib. 3. Cap. 1. ſcribit, *Neque adhuc ſatis cognitum eſt anhelitune ſuo id mundus efficiat; retractamque cum ſpiritu regerat undam undique, ſi (ut doctioribus placet,) unum animal eſt: an ſint depreſſi aliqui ſpecus, quo reciproca maria reſidant, atque inde ſe rurſus exuberantia attollant: an luna cauſas tantis meatibus præbeat, ad ortus certe ejus occaſuſque variantur: neque eodem aſſidue tempore, ſed ut illa ſurgit ac demergitur, ita recedere atque adventare comperimus.* Eandem opinionem *Varenius* Geograph. Gen. Lib. 1. Cap. 14. Prop. 11. præter alias recenſet. Alios prætereo; quos citat *Gaſſendus* Meteorolog. Epicuri pag. 561. de *æſtu maris* agens.

XV. Uti autem Pythagorei, Platonici, & Stoici totum mundum ſtatuebant *animatum*, *Ariſtoteles* vero cælum, orbeſque cæleſtes; (hos enim ab *intelligentiis* circumagi voluit;) ita *Gilbertus*, præcipuus magneticæ virtutis, ejuſque quæ in terra, maximo magnete, eſt, primus inventor, *Terram*, domicilium noſtrum, omneſque *magnetes animatos* ſtatuit; & ab hac anima omnes directiones & motus magneticos arceſſit, Lib. 2. Cap. 4. & Lib. 6. Cap. 12. Imo *monſtrum iſtud in*

Ariſtotelico mundo ei *videtur*, *in quo omnia perfecta*, *vivida*, *animata*, *unica vero terra*, *infelix*, *pars puſilla*, *imperfecta*, *mortua*, *inanimata*, *& caduca. Contra vero Hermes*, *Zoroaſter*, *Orpheus*, *univerſalem agnoſcunt animam. Nos vero animatum totum mundum*, *omnes globos*, *aſtra omnia*, *tellurem etiam inclytam*, *propriis & deſtinatis animis ab initio gubernari*, *motuſque ſuæ conſervationis habere exiſtimamus.* Et infra; *Miſera conditio aſtrorum*, *abjecta ſors telluris*, *ſi eximia illa animæ dignitas*, *quæ vermibus*, *formicis*, *blattis*, *ſtirpibus*, *& fungis conceſſa eſt*, *illis denegata ſit*; *ſic namque vermes*, *blattæ*, *tineæ*, *corpora eſſent in natura decora magis & perfecta*; *ſine anima enim nullum corpus eſt eximium*, *pretioſum*, *aut egregium.* Ipſe *Gaſſendus* obſervat Phyſiologiæ Epicuri pag. 200-202. non tantum *exſiſtentem in magnete vim*, *& transfuſam ab ipſo in ferrum*, *habere quid analogum vitæ*, *animæque plantarum*; ſed etiam, *videri eſſe in magnete*, *ac ferro vim quandam analogam ſenſui*; *id nempe propter attractionem haud abſimilem animali.* Et infra; *Quidni ergo credere liceat*, *eſſe in ferro*, *niſi animam*, *at aliquid certe analogum animæ*, *quod tametſi tenuiſſimum*, *transferre tamen reliquam maſſam*, *licet valde gravem*, *ac inertem poſſit.*

XVI. Originem hujus opinionis de *Anima mundi* ſi inveſtigemus, ea hæc eſſe videtur; deprehenderunt innumerabiles motus in corporibus quibuſcunque, ſive continuos & perennes, uti in corporibus cæleſtibus; ſive & intrinſecos, quorum cauſæ non videntur; E. Gr. in plantis & animalibus: ſic in igne, magnete &c. Nullum autem à ſe & per ſe movetur, ſed ab alio; & hoc ab alio. Quæſivere tandem cauſam, à qua omnis eſſet motus in univerſo mundo, vel & particularum in quovis corpore moto. Quia autem in ſe experiebantur,

animam,

animam, quæ eſt in corpore noſtro, & cum eo connexa, variis modis corpus noſtrum ejuſque membra movere; proclive ipſis viſum fuit cogitare, tum in ſingulis corporibus, quæ moventur, eſſe animas, eorum motuum cauſas, tum in toto univerſo ſimiliter eſſe animam quandam univerſalem, omnium eorum motuum cauſam. Quia autem *ventus*, ἄνεμος dictus, eſt occulta plurimorum motuum cauſa, inde uſus obtinuit, ut inſitum occultumque (quicquid id quoque ſit,) perennis & continuæ motionis principium vocaretur ἄνεμος. Sic *Plutarchus* ſcribit de Philoſophorum Placitis Lib. 4. Cap. 2. quod Thales *animam* dixerit φύσιν ἀεικίνητον ἢ αὐτοκίνητον, *naturam ſemper aut ſua ſponte mobilem.* Pythagoras, *numerum ſeipſum moventem.* Plato, ὐσίαν νοητὴν ἐξ ἑαυτῆς κινητὴν, *eſſentiam intellectualem per ſe mobilem*: &c. Addit Cap. 3. Anaxagoræ Aſſeclas eam dixiſſe ἀεροειδῆ τε ϗ σῶμα, *aëreum quid eſſe, & corpus*; Stoicos, πνεῦμα θερμὸν, *ſpiritum calidum.* De Platone explicat Cap. 6. Πλάτων ἀεικίνητον τὴν ψυχὴν, τὸν δὲ νοῦν ἀκίνητον τῆς μεταβατικῆς κινήσεως, *Plato moveri perpetuo animam, immotam autem mentem eſſe, motu tranſgreſſibili.* Et de *Genitura animæ*, quæ in *Timæo* Platonis, ſcribit, Α'ριθμὸν γε ὁ Πλάτων ὐδέποτε τὴν ψυχὴν προσεῖπεν, ἀλλὰ κίνησιν αὐτοκίνητον ἀεὶ, ϗ κινήσεως πηγὴν ϗ ἀρχὴν. *Numerum quidem Plato nunquam animam appellavit, ſed naturam ſua ſponte perpetuo mobilem, motuſque fontem & principium.* Et *animam mundi* infra dicit μεταβολῆς ϗ κινήσεως πάσης ἡγεμόνα ϗ πρωτυργὸν ἐγκαθεςῶσαν, *animam* (corpore antiquiorem) *omnis mutationis & motus ducem auctorem & architectum, in corpore collocatum.*

XVII. Cauſa, cur tam multa de *Anima mundi* (omiſſis tamen maxime intricatis & imperceptibilibus aliis ex *Timæo* Platonis, &c.) ex illis Philoſophis pro-

 ferre

ferre voluimus; non una eſt. 1. ut ea iſtorum opinio clare ex ipſis cognoſcatur. 2. Ut conſtet, quam obſcuram & confuſam naturæ & ſubſtantiæ animæ ſive mentis cogitantis, ejuſque à corpore, ſive ſubtili, aëre, æthere, vento, halitu, ſpiritu, igne, ſive à craſſo, diſtinctionis cognitionem habuerint; imo quantopere ipſum creatorem cum creatura confuderint. 3. Ut hodie diligenter vigilemus, & caveamus, ne quis ſub ſpecioſis, novis, aliis & aliis vocibus, nobis obtrudat & revocet ſive Pythagoreorum, ſive Platonicorum, ſive Stoicorum dogmata, vel eadem, vel nonnihil immutata, vel etiam deteriora reddita. Quod à B. D. S. factum eſſe demonſtravimus Diſſ. 2. Apologiæ pro vera & ſaniore Philoſophia. Ibid. etiam §. 11. verbo innuimus, ab hac *anima mundi*, quam *Antoninus* Philoſophus *καθολικὴν* *univerſalem* dixit, effictam eſſe *univerſalem cogitationem W. Deurhoff.* Caveamus ergo, ne quis fingat fatalem omnium rerum neceſſitatem, excluſo liberrimo Dei, à mundo diverſiſſimi, mentis æternæ & perfectiſſimæ, de iis omnibus decreto, & liberrima, licet reſpectu decreti certo futura, omnium efficace operatione; ne quis pro Deo habeat, ſive nomine *Dei* ſubdole appellet, ſpatium, ens infinitum, ſive naturam, cujus duo eſſent attributa, *infinita extenſio* & *infinita cogitatio*; ne fingat extenſionem, in initio ortam, cui omnia impreſſa eſſent, quæcunque ei accidunt; ſive principia, cauſas, ſemina omnium rerum, unde res omnes neceſſario abſque prima & continuata, vera Dei creatione, efferrentur, eorumque ſeriem in infinitum continuatam; ita ut nulla fuiſſent prima.

XVIII. Ne Lector à me hic exſpectet prolixam & operoſam confutationem hujus figmenti de *Anima*

mundi, de mundo animato, ſentiente, intelligente, quin ipſo Deo; de *anima mundi* ut mente Dei; de omnibus corporibus, ut partibus, membris, corpore Dei, ſine quo Deus eſſe non poſſet: ea per Dei gratiam etiamnum vivimus tempora, & talia ſemper erunt, ut (quicquid etiam moliantur, quicquid glorientur impii homines de tantum non exploſa, neglecta, ſpreta iſtac philoſophandi ratione, quam ſuo propoſito maxime obſtare ſatis perſpectum habent,) aſſumere, & ſuponere liceat veritates inconcuſſas, ſæpe à nobis demonſtratas, de diſtinctione animæ à corpore, & Dei à mundo ſuo opificio. Attamen pauca de figmento *Animæ mundi*, quæ ad ejus confutationem ſufficere abunde poterunt, heic ſubjungemus.

XIX. Inter opinionem *Pythagoreorum* & *Stoicorum* & inter *Platonis* opinionem hæc maxime videtur eſſe differentia, quod priores *Animam mundi* pro ipſo Deo & mente Divina habuerint; cum tamen *Plato* eam à Deo creatam & productam ſtatuat. Adeoque duplice hac ratione examen opinionis de *Anima Mundi* inſtituemus; 1. oſtenſuri, *Animam mundi* neutiquam eſſe Deum ipſum; 2. nec quoque opus Dei; ſed eſſe figmentum, nullo fundamento nixum, plurimiſque abſurditatibus ſcatens.

XX. Quod attinet ad prius, *Animam mundi* non eſſe mentem Dei, ſive Deum ipſum, per totum mundum pertinentem & diffuſum, probatur 1. ex idea Dei, quæ nobis repræſentat Ens ſumme Perfectum, ſive Mentem Perfectiſſimam, ſubſtantiam ſibi ad exſiſtendum ſine ullo ſubjecto ſufficientiſſimam; independentem ab omni re alia; quæ ita exſiſtit, ut nulla prorſus alia re indigeat ad exſiſtendum. Deus, Ens ſumme Perfectum, independens, eo ipſo diſtinguitur ab omni alia re.

XXI. 2. Pri-

XXI. 2. Primitas & Æternitas Dei docent, Deum exſtitiſſe ante res omnes alias; adeoque ſolitarium; ita ut Deus exſtiterit, cum nullum eſſet corpus, nulla mens, nulla cogitatio finita; res enim, quæ ſubeſt ſucceſſioni momentorum, æterna eſſe non poteſt. Quomodo ergo mens æterna, quæ exſtitit ante res omnes alias, ante mundum, poſſet eſſe *Anima mundi?* Quomodo mundo ita eſſet inſerta, ut nec natura ſine Deo, nec Deus ſine natura eſſet?

XXII. 3. Ex Simplicitate & Immutabilitate Dei; cum Deus non ſit hoc & hoc, ſed ſimpliciſſima mens, indiviſibilis, quæ partes non habet, & immutabilis; quomodo poſſet eſſe ea *Anima mundi*, à qua delibatæ & diſcerptæ eſſent animæ humanæ, ut particulæ animæ Divinæ? Hoc acute & eleganter exſequitur Cicero Lib. 1. de Nat. D. §. 27. *Nam Pythagoras, qui cenſuit, animum eſſe per naturam rerum omnem intentum & commeantem, ex quo noſtri animi carperentur, non vidit diſtractione humanorum animorum diſcerpi, & lacerari Deum: & cum miſeri animi eſſent, quod pleriſque contingeret, tum Dei partem eſſe miſeram: quod fieri non poteſt.* Pergit §. 28. *Cur autem quicquam ignoraret animus hominis, ſi eſſet Deus? quomodo porro Deus iſte, ſi nihil eſſet niſi animus, aut infixus, aut infuſus eſſet in mundo?*

XXIII. 4. Ex *Unitate* perfectiſſima Dei argumentari poſſumus contra *Animam mundi*, quæ ſit Deus ipſe. Ex ea enim *ſpargerentur* omnes animæ humanæ, & in eam *redirent*, & cum ea rurſus unirentur. Idcirco quoque *immortalitatem animarum* docuerunt. Cum Deus ſingulariſſime ſit unus, unum Ens ſumme Perfectum, una mens Perfectiſſima, unus creator, una ſubſtantia; quomodo animæ humanæ, quæ totidem ſunt ſubſtantiæ realiter diſtinctæ, quæ aliquando non fuerunt, &

exſiſte-

exſiſtere cœperunt, cum Deo æterno, infinito, unico, unam & ſingulariſſimam ſubſtantiam, & quidem perfectiſſimam, conſtituere, aut ex ea manare & ad eam redire, ut quædam ejus *particulæ*, poſſunt? Quid abſurdius, quid magis contradictorium, Deo injurium & blaſphemum cogitari aut fingi poteſt?

XXIV. 5. Abſurdiſſime ſtatuitur, mundum corporeum eſſe corpus Dei, & corpora particularia eſſe membra ſive partes Dei. Mundus aliquando non fuit, Deus ſemper fuit. Corpus Deo non competit. Mundus corporeus eſt opus & opificium Dei, minime corpus Dei; ac ſi cum Deo unum compoſitum efficeret. Acute rurſus *Cicero* Lib. 1. de Nat. D. §. 24. *Quodque in noſtro corpore ſi minima ex parte ſignificetur, moleſtum ſit; cur hoc idem non moleſtum habeatur in Deo? terræ enim profecto, quoniam pars mundi eſt, pars etiam eſt Dei. atqui terræ maximas regiones, inhabitabiles, atque incultas videmus, quod pars earum appulſu ſolis exarſerit, pars obriguerit nive, pruinaque, longinquo ſolis abſceſſu. quæ, ſi mundus eſt Deus, quoniam partes mundi ſunt, Dei membra partim ardentia, partim refrigerata ſunt.* Quibus facile additur, eadem quibuſcunque paſſionibus, doloribus, diviſionibus, deſtructionibus, ut & morti, ac quibuſcunque mutationibus obnoxia eſſe.

XXV. 6. Uti per ſe abſurdum eſt, mundum univerſum, cælum, ſidera, terram, magnetes, & omnia eſſe animata; ſic multo abſurdiſſimum eſt & blaſphemum, mundum per hanc *animam*, per Deum ipſum ut alteram ſui partem eſſe animal, vitæ, ſenſus, rationis particeps, intelligens, & providentia omnia adminiſtrans. Deus voluit ut mundus exſiſteret, ſumma ratione & ſapienter eum fecit, conſervat, curat, regit & gubernat. Sed inde nihil ſapientiæ & rationis mundo

ineſt,

ineſt, ſed Deo Creatori & Rectori. Hinc concidunt facile omnia argumenta Stoicorum; quod mundo nihil ſit pulcrius, melius, præſtantius, excellentius; quod ergo rationis, ſenſus, vitæ, intelligentiæ, debeat eſſe particeps. Deo nihil præſtantius aut pulcrius eſſe verum eſt; ſed mundo, re dependente, producta, finita, quæ olim non fuit, falſum. Sic etiam dicunt, mundum generare & producere animantia; ergo debet eſſe ipſe particeps rationis, ſenſus; uti ea, quæ procreat. Sed ita fingitur tantum productio per emanationem & generationem; & quidem factam à mundo ut cauſa ſolitaria & totali; cum tamen neceſſum ſit admittere primam aliquam creationem, qua prima ſemina, animalia, vel & primæ plantæ, primique homines ſint producti, omnipotente nutu & juſſu Dei creatoris; cujus efficaci operatione & continua creatione etiam, quotquot unquam ex ſeminibus conſequenter proveniunt & generantur, indigent, & ſine qua nullum unquam animal, planta, aut homo generaretur.

XXVI. 7. Veræ ſpiritualitati Dei, mentis Perfectiſſimæ, adverſatur, Animam mundi concipere inſtar *ignis liquidi*, *ambientis* ſive *circulantis*, & *intenti* vel *diffuſi* per totum univerſum; ſic & naturæ animæ humanæ contrariatur eam concipere inſtar ignis, aëris, vel ætheris craſſioribus corporis partibus infuſi. Naturæ animæ non minus alienum eſt corpus ſubtile & igneum, quam craſſa moles; ignis non magis cogitans & intelligens eſſe poteſt, quam ſaxum, rupes aut ſtipes. Deus vero maxime ab omni materia, ſubtiliſſima etiam, prorſus eſt ſecretus. Plato recte Deum dixit ἀσώματον. Quod citat, ſed intelligere non poteſt *Cicero*, ſive Vellejus Epicureus apud eum Lib. 1. de Nat. D. §. 30.

XXVII.

XXVII. 8. Denique etiam abſurdiſſime ſtatuunt, materiam licet inertem, Deo, cauſæ, ſive rationi illi coæternam: quemadmodum cauſa & materia ſunt duo ipſorum principia æterna.

XXVIII. Confutata ita *Anima mundi*, quæ eſſet Mens Divina, Deus ipſe, facillime porro confutatur *Anima mundi* Platonica, quam Plato à Deo diſtinxiſſe videtur, & habuiſſe pro opere Dei; quam Deus, licet corpore antiquiorem, tamen produxiſſet, ut Deum quendam beatum. Non poteſt quid ſtatui exſiſtere in rerum natura, niſi ejus exſiſtentia ex certis argumentis & indiciis cognoſcatur; ſic novimus noſtram mentem exſiſtere ex intima conſcientia & cogitatione; Angelorum exſiſtentiam vel ex effectis, vel maxime ex apparitionibus, operationibus, & pluribus aliis, quæ S. Scriptura de iis docet, cognoſcimus & demonſtramus. Ita pariter, ut iſtiuſmodi *Anima mundi* ſtatuatur, deberet ejus exſiſtentia certiſſimis argumentis & indiciis cognoſci & demonſtrari. Quænam vero erunt ea argumenta? An quia mundo nihil datur melius, pulcrius, præſtantius, idcirco ſenſus, vitæ, animæ & rationis, debet eſſe particeps, & animatus? Sed ita æque probaretur, mundum eſſe Deum. Quod tamen eſt abſurdiſſimum & falſiſſimum. Adeoque falſum pariter eſt, quod aſſumitur & ſupponitur, mundo nihil dari melius, pulcrius, præſtantius. Imo quanto perfectius eſt ens independens, à ſe & æternum, ente dependente, quod eſt ab alio, quod olim non fuit, & exſiſtere cœpit; quantum ens infinitum & potentiſſimum enti finito & imbecilli præſtat; tanto præſtantior, melior & perfectior mundo Deus eſt. Deus ſolus eſt æternus, independens, omniſcius, omnipotens, creator & cauſa omnium rerum, totius rerum naturæ, ipſius mundi.

XXIX. An vero *Animæ mundi* exſiſtentia ex motibus corporum cæleſtium perennibus, conſtantibus & æquabilibus cognoſcetur & evincetur? An eam admittere oportet ob æſtum maris, regularem ejus fluxum & refluxum? An eam probant directiones, converſiones, & motiones magneticæ? Sed aut una eademque *Anima mundi* erit cauſa omnium iſtiuſmodi motuum in cælo & in terra; quæ vero anima finita & creata tantis effectibus par eſſe poſſet; cum noſtra anima ad tantillum corpus movendum ſit reſtricta & limitata? Aut ea *Anima* erit admodum multiplex, & tot erunt animæ, quot corpora motus habent perennes, conſtantes & æquabiles; ſed ita non erit una *Anima mundi*, de qua quæſtio eſt. Præterea aut Deus motum omnem, qui eſt in mundo, indidit, & potenter conſervat; aut Deus nihil agit, & ſola anima mundi, vel animæ innumerabiles id præſtant. Si prius; ea cauſa prima ſola ſufficit; & poſito Dei concurſu ordinario, corpora omnia ſecundum leges naturæ, quas Deus in hujus mundi mechaniſmo ſapientiſſime conſtituit, habitura ſunt omnes illos motus, quos in cælo & terra, imo & in mari, in magneticis corporibus, & in ipſis plantis & animalibus, obſervamus; nec opus eſt quadam anima mundi, una, aut mille, aut multo pluribus. Quod univerſa & ſola *Carteſii* Phyſica docet. Cui uſui, cui neceſſitati ergo foret ea *Anima mundi*? Unde ejus exſiſtentia cognoſcetur? Ut autem Deus nihil agat, ſed ut *anima mundi*, una, aut plures, imo innumerabiles omnes illos motus & effectus producant, prorſus eſt abſurdum & impoſſibile. Ex ea diſtinctione, quæ eſt inter animam & corpus, ſequitur neceſſario, quod anima finita naturali vi & potentia ne vel minimam ſtipulam movere poſſit. Quod & experimur in noſtra anima.

Ut ergo

Ut ergo nutu, vi, potentia, volitione & operatione animæ cujuscunque finitæ & creatæ, motus excitetur in quocunque corpore; (uti anima noſtra motum excitat in ſpiritibus animalibus, eorumque ope in nervis, muſculis, & corporis noſtri membris, & conſequenter in corporibus quibuſdam extra nos poſitis;) requiritur ordo & nexus à Deo ſapientiſſime inſtitutus, placitum Dei ita ordinans, certoſque motus & effectus animæ alicujus vi, potentiæ, volitioni, nutui & imperio ſubjiciens. Hinc vel minimus motus ab anima in noſtro corpore productus evincit exſiſtentiam Dei, cauſæ primæ; à qua ſola tam ſtupendus effectus eſſe poteſt. Ut ergo *Anima mundi* tot motiones in mundo independenter producat, abſolute impoſſibile eſt. Cum ergo independenter nulla anima finita & creata ita agere poſſit; cumque dependens ejus operatio in tota rerum natura partim naturæ ejus finitæ contraria ſit; partim nullius uſus; nec ullo indicio innoteſcat; concludo, talem animam non poſſe, nec debere admitti; ſed eſſe figmentum omni ratione deſtitutum.

XXX. Imo addo, ſcatens innumeris abſurditatibus, contradictorium, & ſemet ipſum evertens. Quod ex præcedentibus jam facile oſtenditur & deducitur. 1. Anima una, univerſalis, ſimulque finita, omnibus illis effectibus par eſſe non poſſet; ſed plurimæ, imo innumerabiles requirerentur; quod probavimus. Quomodo vero hæ omnes unam *Animam mundi* conſtituere poſſent? Qomodo inde carpi potuere animæ hominum, pecudum & volucrium? Quomodo ad eam reverti & redire poſſunt? Cum animæ humanæ ſint ſeparatæ ſubſtantiæ; quomodo tamen cum *Anima mundi* connectuntur? Si illa *Anima mundi* toti mundo, omnibuſque ejus partibus ſit inſerta, & commeet, & diffuſa ſit per totam

 rerum

rerum naturam; quomodo tot animæ quotidie emanant ex illa anima mundi ad homines, qui naſcuntur, ad pecudes, volucres, & omne genus animantium, quæ generantur? Si ſit ſubſtantia ſpiritualis, intelligens & volens, diſtincta à corpore; quomodo pertingit & diffunditur per univerſum mundum corporeum? Si ſit corporea ſubſtantia, ignis, aër, aut æther; quomodo cogitabit, intelliget & volet, rationiſque erit particeps?

XXXI. Ex his omnibus concludo, opinionem veterum de *Anima mundi*, ſive increata ſtatuatur, & pro Mente Dei & Deo ipſo habeatur; ſive creata & à Deo producta agnoſcatur; eſſe fictam, omni ratione deſtitutam, & plurimis abſurditatibus, contradictionibus, & obſcuritatibus, involutam; ejuſque originem repetendam eſſe ex ignorata vera mentis eſſentia & ſubſtantia, ac ejus cum corpore ſubtili, igne, vel aëre, confuſione; maxime etiam ex eo quod Stoici mundum à Deo, opus à creatore, non recte diſtinxerint. Hinc jam facile confutatur *principium naturæ corporeæ hylarchicum*, qui eſſet *ſpiritus* quidam *incorporeus*, non intelligens, & tamen cauſa ſecunda omnium motuum & effectuum, qui in mundo corporeo contingunt; quem *Henricus Morus* finxit, & Clar. *Sturmius* fuſe confutavit; ſed de eo proximè agere, Deo volente, conſtituimus.

COROLLARIA.

1. Hypotheſis ſimpliciſſima & Phænomenis explicandis aptiſſima tam Phyſico, quam Aſtronomo, admittenda eſt. 2. Generalem Corporum naturam in Extenſione conſiſtere aff. 3. Non ergo datur Vacuum. 4. Elementa vulgo dicta in locis naturalibus gravitare aff. 5. Gravitatem non eſſe eſſentiale Corporis attributum ſtatuo. 6. Cauſa adſcenſionis aquæ in ſiphonibus citra recurſum ad naturæ abhorrentiam a vacuo debet explicari. 7. Formas ſubſtantiales, Naturas plaſticas, Principium Hylarchicum & alia id genus figmenta rejicimus.

FINIS.